

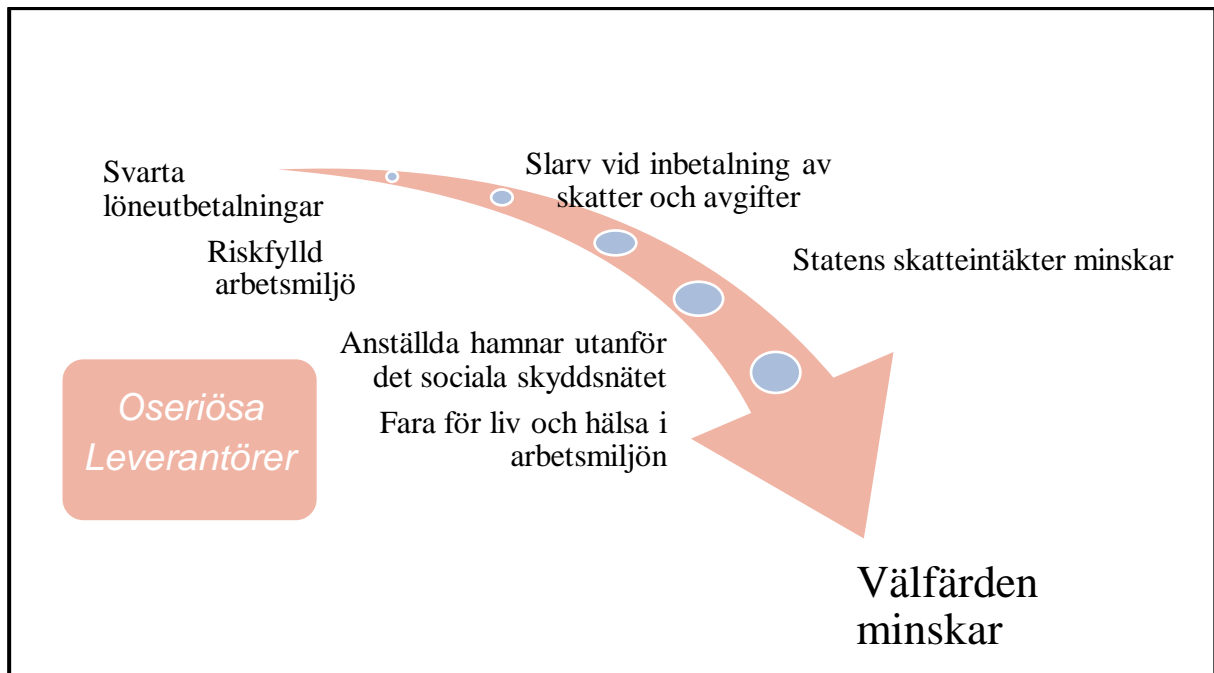
Hur fungerar oseriösa leverantörer?

Varför är det viktigt att vi gör en kontroll av om leverantören är seriös?

Nästan 40 procent av den offentliga sektorns inköp av varor och tjänster sker genom direktupphandling. Vid direktupphandlingar, till skillnad från ramavtal, ingår kommunen avtal med leverantörer som inte kontrolleras av någon annan än beställaren. Det finns flera anledningar till att vi inom Göteborgs stad ska göra kontroller. Den främsta anledningen är att staden ska gynna och anlita de leverantörer som är seriösa och som vill göra rätt för sig, medan staden ska undvika leverantörer som inte gör rätt för sig. Drivkraften för oseriösa leverantörer är att skapa vinster på andra leverantörers bekostnad. De oseriösa leverantörerna får konkurrensfördelar genom ett lägre kostnadsläge. Seriösa leverantörer som har högre omkostnader kan inte konkurrera med leverantörer som kan ha lägre priser. Detta kan på sikt driva seriösa leverantörer i konkurs.

Hur kan oseriös näringsverksamhet se ut?

Genom att åsidosätta lagar och regler och hitta kryphål snedvrider oseriösa leverantörer konkurrensen. De kan utnyttja både sin personal och välfärdssystemen för att få ett lägre kostnadsläge. Det handlar ofta om att betala svarta löner, skapa låglönelösningar eller utnyttja arbetskraften genom att inte följa reglering kring semester och arbetstid. De kan slarva med att följa arbetsmiljölagstiftningen och sparar därmed in merkostnader i form av skyddsutrustning och säkerhetsåtgärder. Det kan också vara fråga om bristfälligheter när tjänsten utförs, genom att tjänsten inte håller den kvalité som utlovats eller i vissa fall inte levereras. Det finns även leverantörer som startar näringsverksamhet i syfte att få utbetalningar från till exempel momssystemet eller få felaktiga utbetalningar i form av lönesubventioner. Genom minskade skatteintäkter påverkas välfärdssystemen negativt.

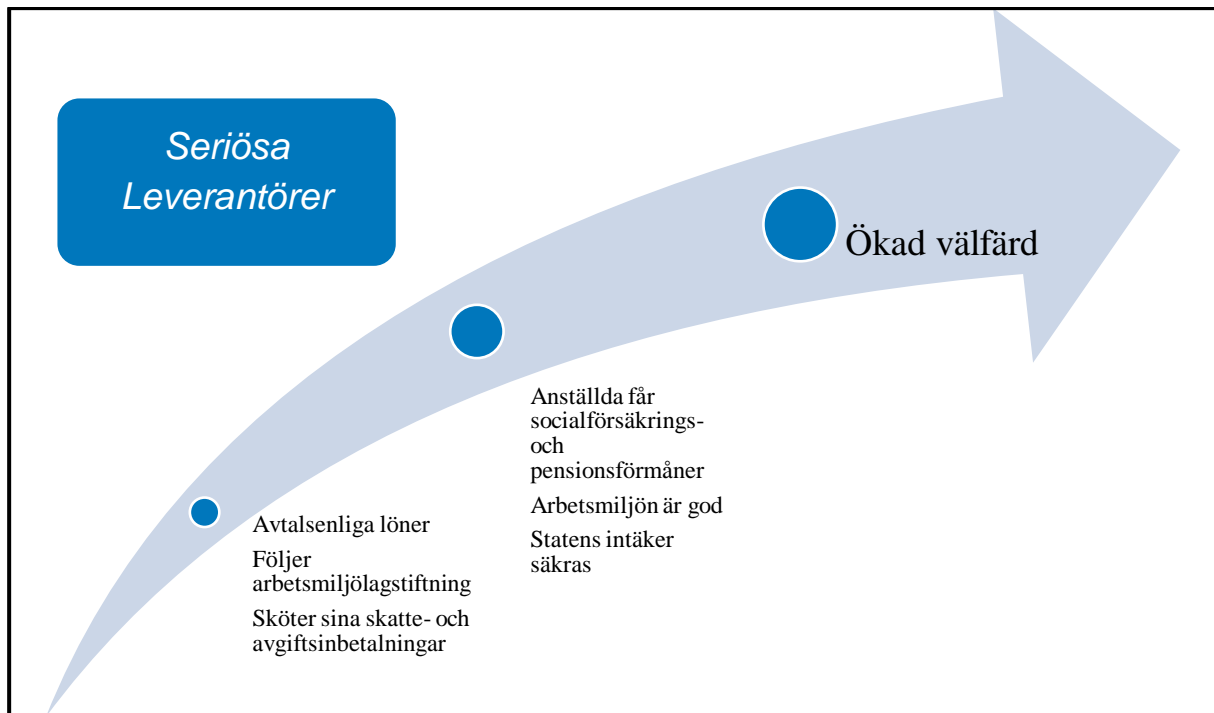

Hur kännetecknas brott mot välfärdssystemen?

Utbetalningar från välfärdssystemen sker i huvudsak genom överföringar till privatpersoner men det förekommer även att överföringar sker via företag eller föreningar. Vid personlig assistans som är ett riskområde, kan en brukare välja att få sin assistans utförd av ett mellanliggande företag eller förening. Fusket kan bestå i att assistans som aldrig utförts redovisas. Brottligheten förekommer dock inom många områden och kan ske genom att intyg och arbetstillstånd utfärdas, trots att någon verksamhet inte bedrivs. Ett annat utsatt område är oriktig folkbokföring och förekomst av samordningsnummer. Flera myndigheter gör bedömningen att brott mot välfärdssystemen är den allvarligaste brottligheten just nu.

Vilka effekter finns det av kontroll?

Genom att kontrollera våra leverantörer kan vi gynna dem som vill göra rätt för sig. Välfärden kommer på sikt att öka om statens skatteintäkter ökar och genom att anställda får förmåner genom vårt socialförsäkringssystem. Genom kontroll gynnas de seriösa leverantörerna.

Metodhandboken

Tips och råd på hur kontrollen kan ske finns i metodhandboken "Så granskar vi våra leverantörer -

En Metodhandbok för dig som jobbar med inköp och upphandling inom Göteborgs Stad"

Olika riskområden

Ekobrottsmyndigheten har i samverkan med andra myndigheter och branschföreningar tagit fram en broschyr "Riskfaktorer - en vägledning för schysst konkurrens". Där definieras risker genom tre olika indikatorer:

- Företräderspecifika
- Företagsspecifika
- Omständighetsspecifika

Med företräderspecifika indikatorer handlar det om att identifiera vem som är den faktiske företrädaren och med företagsspecifika handlar det om hur leverantören styrs och dess verksamhet. I metodhandboken finns olika tips och råd om hur olika risker kan identifieras och kontrolleras.

De omständighetsspecifika indikatorerna är svårare att fånga upp. Det handlar ofta om att göra en helhetsbedömning av leverantörens verksamhet.

Kännetecken för omständighetsspecifika faktorer kan vara:

Kritiska skeenden/tidspress De seriösa leverantörerna är ofta mycket bra på att snabbt kunna svara upp på ett behov hos beställaren framförallt vad gäller personal. Om en

tidigare okänd leverantör har lätt att med kort varsel kunna lösa ett hastigt uppkommit behov kan det vara tecken på svart arbetskraft.

Arbetskraftsintensiva moment/branscher Den organiserade brottsligheten är framförallt bra på att ordna fram arbetskraft, ju mindre kvalificerad arbetskraft desto större risk för svart arbetskraft.

Branscher med hög omsättning Den organiserade brottsligheten har ofta relativt korta tidsperspektiv, branscher med snabb avkastning utgör därför en större risk.

Det finns områden som bör ägnas extra uppmärksamhet genom att möjlighet till kontroll från myndigheterna är begränsade. Nedan följer en kort beskrivning av två aktuella områden, samordningsnummer och ideella föreningar.

Samordningsnummer

Det svenska systemet med personnummer kompletterades år 2000 med samordningsnummer. Samordningsnummer tilldelas personer som inte är folkbokförda i Sverige.

Syftet

är att myndigheter och andra samhällsfunktioner ska kunna identifiera personer som inte har ett personnummer.

Till exempel förutsätter bilregistret att ägaren har ett personnummer eller om en leverantör har utländsk arbetskraft behövs ett personnummer för att redovisa skatt och arbetsgivaravgifter. Genom ett samordningsnummer kan en person som saknar personnummer bli registrerad.

Hur skapas ett samordningsnummer?
I ett samordningsnummer lägger man till 60 på födelsedagen.

För en person född den 24 december 1980 blir alltså de sex första siffrorna 801284-XXXX

Samordningsnummer kan bland annat användas för att registrera:

- Styrelseledamöter i en styrelse
- Enskilda näringsidkare till F-skatt
- Utländsk arbetskraft

Riskfaktorer med samordningsnummer:

Det förekommer att samordningsnummer kombineras med falska intyg av olika slag, vilket tillsammans skapar en falsk fasad av att det pågår en laglig verksamhet som exempelvis kan leda till beslut om välfärdsförmåner på felaktiga grunder. Det finns i nuvarande system även en brist genom att tilldelning av samordningsnummer kan ske även om identiteten inte är styrkt.

Sedan införandet har över 870 000 samordningsnummer utfärdats av Skatteverket och de gjorde under 2017 en granskning av 4 000 samordningsnummer. De fann då att i 45 procent av fallen var identiteten hos personen bakom samordningsnumret inte styrkt och av dem som kom från länder utanför EU saknade 75 procent rätt att arbeta i Sverige. Regeringen har tillsatt en utredning ”Åtgärder för att minska fel i folkbokföringen (Dir. 2019:54) bland annat för att

utreda hur kontrollen av en persons identitet bör utformas för att tilldelningen av samordningsnummer ska bli säkrare.

Vid kontroller av en leverantör bör man vara uppmärksam på om det förekommer samordningsnummer eftersom det kan innebära bland annat att identiteten på ansvarig företrädare kan vara oklar.

Ideella föreningar

En ideell förening kan registrera sig som juridisk person och kan ingå olika former av avtal med en kommun. Det kan till exempel vara hyra av en verksamhetslokal, men det blir också vanligare att ideella föreningar avtalar om att utföra tjänster inom allmännyttig verksamhet. Tillgång till en attraktiv lokal eller möjlighet till stora utbetalningar medför en ökad risk för att oseriösa aktörer dyker upp som avtalsparter inom kommunen. Eftersom insynen i ideella föreningar är begränsad blir det allt vanligare att de används som fasad för ekonomisk brottslighet.

Hur fungerar en ideell förening

Ett ideellt syfte	Den verkar för medlemmarnas intressen eller för ett allmännyttigt ändamål (idrott, kultur, politik eller religion)
Öppen	Den är alltid öppen för nya medlemmar, som delar föreningens målsättning. Medlemsavgift kan tas ut men ingen kapitalinsats.
Formellt bildande	Minst tre personer bestämmer syfte och namn. För att få ett organisationsnummer måste föreningen skriva stadgar och välja en styrelse. Ideella föreningar registreras hos Skatteverket.

Risikfaktorer med ideella föreningar:

- De är som huvudregel inte bokföringsskyldiga. Det är bara ideella föreningar som driver näringsverksamhet eller har tillgångar som är värda mer än 1,5 mkr som är bokföringsskyldiga. Det är i första hand Skatteverket som gör kontroll av om näringsverksamhet bedrivs.
- Skatteverket har begränsad information om ideella föreningar. Ideella föreningar lämnar som huvudregel inte en inkomstdeklaration utan en särskild uppgift. Det medför att det ofta saknas uppgifter om beskattning hos Skatteverket.
- Ideella föreningar behöver inte upprätta eller lämna till årsredovisningar till Bolagsverket.
- Bolagsverket för inget register över styrelse och firmatecknare, om inte föreningen är näringsdrivande.
- Personer med skatteskulder och näringsförbud kan sitta i en styrelse för en ideell förening.
- Företrädare för en ideell förening kan inte dömas till näringsförbud
- Endast i mycket stora föreningar ställs krav på auktoriserad eller godkänd revisor.

Vid jämförelse med ett aktiebolag så har en ideell förening samma rättigheter men färre skyldigheter. Det medför även att det är svårt att kontrollera en ideell förening och stadens leverantörskontrollverktyg ger därmed bristfällig vägledning.

För att säkerställa att den ideella föreningen är seriös behöver handläggaren därför göra en egen kontroll. Kontrollen kan göras genom att man vänder sig till föreningen och ber att få kopia på stadgar, årsbokslut och årsstämmaprotokoll där firmatecknare och styrelse ska framgå. Vid en direkt kontakt med föreningen kan frågor ställas för att säkerställa att tillräcklig information fås.

Skriften har framtagits av Pia Eriksson, Stadsledningskontoret, 2020-XX-XX